

ПОЛІТИЧНІ УСТАНОВКИ І ПОЛІТИЧНА ПОВЕДІНКА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена дослідженню політичних установок і політичної поведінки.

Ключові слова: установка людини, образ держави, поведінка індивіда, громадянин, передбачення

Abstract

The article is devoted to the study of political attitudes and political behavior.

Keywords: attitude of a person, image of the state, individual's behavior, citizen, prediction

Вступ

Політичні установки відіграють вагомую роль у формуванні політичної поведінки індивіда. Дослідження у цій галузі дає змогу політологам і психологам до певної міри передбачати, як буде поводити себе індивід у ситуаціях, коли від нього потребують визначених політичних дій [1].

Основна частина

Установка людини є ситуативно сформованою загальною програмою поведінки, як може бути викликана двома її видами: актуальною та вербальною. Актуальна поведінка проявляє себе у виконанні людиною дій в яких виражається її ставлення до предмета установки. Простим прикладом може бути ситуація, коли людина у громадському транспорті поступається місцем літній людині або кладе руку на серце під час виконання гімну. Хоча куди частіше установка виявляє себе у формі висловлювань свого ставлення до предмета. Така вербальна поведінка виражає оцінку спрямованості дій індивіда.

Чималий внесок у формування політичної установки робить образ держави. У статті “Образ держави як алгоритм політичної поведінки” Л.С. Мамут [2] говорить про образ держави як специфічну одиницю свідомості з трьома компонентами: дескриптивним, оцінювальним та прескриптивним. Що у свою чергу є описуванням дійсності, вираженням свого ставлення до неї та приписом певного вчинку відповідно.

Образ держави існує в декількох іпостасях. Держава як певна асоціація, як коло, союз людей, які його утворюють, спільнота громадян, що йде від Арістотеля і визначає європейський політичний менталітет. Або держава як персоніфіковане утворення з окремою особою чи обмеженою групою осіб на чолі, що йде від Стародавнього Єгипту (фараон) чи Давнього Риму (імператор). Держава як втілення монстра, що загрожує своїм людям породжує два варіанти політичної поведінки: спрямованість на активістські дії, спрямованість на утримання від бунтарства. Свого часу Г. Торо продемонстрував таку поведінку. Більше ніж два роки він прожив сам в лісі, показуючи тим самим, як “піддані мають відвернутися від своєї держави, а службовці мають покинути свої установи” [3, с. 149–164].

Показовими прикладами такої політичної поведінки також можуть слугувати суспільні устрої і політичні установки України та росії. Українське суспільство завжди активно реагує на посягання щодо їхніх прав та свобод. Спрямоване на активістські дії, воно здатне влаштовувати акції громадянської непокорності у формі демонстрацій, мітингів та протестів настільки значної сили, щоб чинити вплив на державний апарат і за рахунок цього досягати своїх цілей. Останнім таким проявом була славнозвісна

Революція гідності. Суспільство ж росії у своїй політичній поведінці спрямоване на утримання від бунтарства. Будь-які зміни у владній вертикалі та політичному курсі обходяться без участі населення, навіть якщо вони чинять йому явну шкоду. До лобових сутичок із державою тут не доходить, а опозиція займає негласливу позицію і не здатна хоч якось повпливати на ситуацію.

Існування держави в образі необхідного зла, є характерним для ідеології лібералізму. Це програмує наступну політичну поведінку. Люди, які прихильні до схеми думок лібералізму, не намагатимуться активно боротися з державним устроєм через віру в систему демократії та права людини. Водночас, держава для них залишається об'єктом для критики, вона весь час залишається під підозрою, а її провина існує апріорі. Політична поведінка таких людей є неоднозначною і може бути як активною так і пасивною у залежності від присутності чи відсутності можливостей задоволення індивідом свого прагматичного інтересу.

Ставлення індивіда, який змирився з існуванням держави як необхідного зла, до цього самого зла нагадує ставлення клієнта до житлово-експлуатаційної контори з господарсько-побутового обслуговування населення. Клієнт тримається на відстані від контори, не перебуває у її штаті, а лише користується її послугами. Потреби у підтримці зв'язків із нею у клієнта немає, її станом він цікавиться лише якщо вони впливають на якість його обслуговування. Після отримання всіх необхідних послуг клієнт дистанціюється від неї.

Вищезгадану модель відносин громадянин-держава описав Н. Греч: “Будь-яка розумна людина має ставитися до держави в наступний спосіб. Держава будує для мене дороги, утримує армію, яка мене обороняє від зовнішнього ворога, слідкує за тим, щоб доходили мої листи. Від мене тільки вимагає – сиди тихо. Я й сиджу” [4]. Вербально така поведінка проявляється у висловах “політика – брудна справа”, “влада завжди цинічна” тощо. Подібні упередження та установи породжують у їхніх носіїв страх брати участь в її життєдіяльності та відповідальність за цю саму участь. Так зване “Тихосидіння” є практичним проявом цієї фобії, і може грати на руку тій малочисленній групі людей, яка перебуває при владі і бере активну участь в політичному житті, не допускаючи будь-яких змін чи втручання зі сторони інших.

Позитивним натомість є образ держави як необхідної публічно-владної форми соціального співжиття. Це образ держави як публічно-владної асоціації, члени якої зацікавлені у солідарній участі в її загальних справах. Президент ФРН Г. Хайнеман досить влучно відобразив це у формулі “Держава – це ми всі і кожен з нас окремо”. Громадянин тут виступає в ролі суб'єкта такої політичної поведінки. Він не є держслужбовцем чи солдатом держави, його громадянськість не є певною професією. Громадянин вступає у сферу політики, тому що чітко усвідомлює, що без його особистих зусиль правовий порядок буде не можливим. При цьому йому дано зрозуміти, що інституціонально-нормативна система держави, навіть будучи ідеально сконструйованою працюватиме не так як від неї того очікують, а так як її фактично використовуватимуть.

Розуміння вищевикладеного дає змогу передбачити поведінку індивіда у конкретних ситуаціях і оцінити ймовірність того, що людина поведе себе саме відповідно до своєї політичної установки. Хоча прогнози політологів, щодо простих рутинних форм політичної поведінки в умовах стабільного політичного процесу видаються доволі точними, іноді вчинки людей можуть суперечити їхнім установкам, що впливає на точність прогнозів. Випадки невідповідності між установками та поведінкою пояснюються також тим фактом, що кожен об'єкт та кожна ситуація, з якими ми маємо справу, як правило, пов'язані одночасно з декількома установками, що утворюють певну систему. Тому поведінка найчастіше виступає рівнодією системи установок, а не функцією окремої установки.

Висновки

Таким чином, ми бачимо, що прогнозування наміру поведінки, враховуючи наявність деяких установок, представляє собою значну складність. Саме тому установки характеризуються у термінах

готовності до вчинку. Ймовірно, що чим міцніші та більш цілісні установки, тим вища ймовірність поведінки, яка буде узгодженою з ними за напрямом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: Таємниці політичної «кухні»: монографія. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007. 332 с
2. Мамут Л. С. Образ держави як алгоритм політичної поведінки. *Суспільні науки та сучасність*. 1998. №6. С. 85–97
3. Покровський Н. Є. Генрі Торо. Київ : Думка, 1983. 188 с.
4. Політична культура і влада в західних демократіях та Росії. Київ, 1997. 360 с.

Ковальчук Роман Олександрович – студент кафедри програмного забезпечення, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kovalchuk.roman03@gmail.com

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Kovalchuk Roman –student of the Department of Software, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: kovalchuk.roman03@gmail.com

Supervisor: **Kornienko Valerii** – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com